

Є. І. Рогов, досліджуючи дане питання, виділив чотири типи педагогів на основі спрямованості особистості вчителя: вчитель-комунікатор, вчитель-предметник, вчитель-організатор, вчитель-педагог. Для вчителя-організатора важливо реалізувати свою потребу в лідерстві, домінуванні, розкрити свої якості вольової, сильної, вимогливої, енергійної людини. Йому легко вдається організувати учнів, він уміє пробудити в них дух колективної зацікавленості, ділового співробітництва, відповідальності. Вчитель-предметник реалізує свій інтелект, глибокі знання зі свого предмету. Він поважає інтелект і виховує його в учнів засобами свого предмету. Це професійно компетентна й творча людина, віддана своїй професії. Вчитель-комунікатор реалізує у професії вчителя потребу в спілкуванні. Він доброзичливий, співчутливий, привабливий, високоморальний. Його вплив на учнів насамперед емоційний, через пошук шляхів сумісності з учнем, через особистий контакт. Вчитель-інтелігент реалізує в професії свою потребу в духовності, високої моральності та вихованні цих якостей у учнів. Це людина з високою загальною культурою, високим рівнем інтелекту. Високими моральними якостями, постійними духовними пошуками. Він виховує собою, власним прикладом [2].

Дослідження А. М. Столяренко доводять, що стиль керівництва значною мірою визначає ефективність навчання і виховання, а також особливості розвитку особистості та формування міжособистісних відносин у навчальній групі.

Висновки. Отже, гуманізація процесу педагогічного управління освіти в XXI столітті повинна базуватися на таких психолого-педагогічних основах: надання пріоритету індивідуальній формі взаємодії учителя та учня; позитивна налаштованість педагога до учнів; врахування індивідуально-психологічних особливостей учня та його інтересів; розвиток в учнів позитивного світосприйняття; допомога у розвитку гармонійного творчого потенціалу учня як суб'єкта, як самотутньої особистості; прояв толерантності, справедливості, емпатійності, поваги до учня; надання переваги демократичному стилю управління в педагогічній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філімончук А. В. Психологічні основи гуманістичних засад управлінської діяльності педагога / А. В. Філімончук // Вісник Житомирського ДЦНТЕІ. – К., 2008. – № 1. – С. 13–15.

2. Столяренко А. М. Психология и педагогика / А. М. Столяренко. – М. : ЮНИТИ, 2004. – 423 с.

Владислава Литвяк,

Факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **О.В. Фролова**

к. психол. н., доцент (БДПУ)

СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ЖИТТЄВИХ КРИЗ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність. Особливості сучасної соціальної реальності, що проявляються у високому темпі та масштабності соціально-політичних та економічних змін, соціальній нестабільності та протиріччях, негативних

тенденціях розвитку суспільства (безробіття, злочинність, наркоманія тощо), вимагають від особистості гнучкості, високого рівня вмінь саморегуляції, саморозвитку та самодопомоги, що необхідні у подоланні виникаючих життєвих випробовувань. Вміння особистості керувати своїм станом та поведінкою під час життєвих криз є показником її зрілості. Тому сьогодні важливим завданням є розвиток та становлення особистості, здатної долати складні життєві ситуації, негаразди та конструктивно вирішувати найрізноманітніші конфлікти. Виходячи з цього, актуальним є детальне дослідження стратегій подолання життєвих криз в юнацькому віці.

Ступінь досліджуваності проблеми. В останні роки феномени життєвої кризи, особливості її переживання та подолання є предметом вивчення у вітчизняній та зарубіжній психології. В останні роки активно досліджувалися різні аспекти емоційно важких та складних життєвих ситуацій (Л.І. Анциферова, І.В. Бринза, О.А. Будницька, Л.Ф. Бурлачук, Л.В. Виноградова, Х.В. Гаспарян, О.А. Єфімова, О.Ю. Коржова, І.В. Сергєєва та ін.); особливості подолання життєвих криз та важких життєвих ситуацій (Р.А. Ахмеров, Ф.Ю. Василюк, Н.Ю. Волянчук, Л.Г. Дікая, Т.Л. Крюкова, О.В. Лібіна, С.К. Нартова-Бочавер, Е.Л. Носенко, Т.М. Титаренко та ін.)

Незважаючи на певну вивченість даної проблеми, аналіз наукових психологічних джерел показав, що відсутнє єдине визначення життєвої кризи та процесу її психологічного подолання, вивчаються окремі аспекти даної проблеми, що не дає цілісної картини. У широкому розумінні кризу можна розглядати як стан, який виник внаслідок накопичення нерозв'язаних життєво важливих проблем, суперечностей або подій, що призвели до втрати сенсу попереднього стилю життя, поведінки й діяльності. Переживання кризи, як вважає М.Й. Варій, зумовлює перебудову психологічної структури особистості, зміну соціально-професійної спрямованості [1].

У вітчизняній психології вже досить усталеною є думка про те, що всі кризи особистості, які трапляються на її життєвому шляху, можна поділити на: кризи психічного розвитку, вікові кризи, кризи невротичного характеру, професійні кризи, критично-сміслові кризи, життєві кризи [3]. При виокремленні та аналізі різних видів криз особливу увагу, на нашу думку, варто звернути на життєві кризи, в яких найбільше і найглибше відображається специфіка усвідомлення свого життєвого шляху та сенсу життя загалом, що є важливим у юнацькому віці.

Мета і методи дослідження. Теоретично дослідити стратегії подолання життєвих криз в юнацькому віці.

Сутність дослідження. Згідно з аналізом теоретичних джерел важливими векторами життєвого шляху особистості в юнацькому віці, які необхідно проаналізувати у ситуації кризи, є задачі, даності та ресурси життєвого шляху [2]. «Стратегії подолання» кризи розглядаються в трьох сферах: когнітивній, афективній та поведінковій. Під терміном «стратегія подолання» ми розуміємо активну взаємодію особистості з ситуацією, котра містить дії, прийоми та способи поведінки, що спрямовані на розв'язання проблемної ситуації. В юнацькому віці збільшується кількість активних перетворюючих стратегій, спрямованих як на зміну зовнішніх обставин, так і на внутрішні зміни, пов'язані з когнітивними та ціннісними

перетвореннями ситуації. Достовірно знижується кількість пасивних стратегій, при стабільній вираженості у всіх вікових групах стратегії уникання. Також відзначено, що загалом специфіка способів поведінки старшокласників тяжіє до типу, що є характерним для дорослих досліджуваних.

Основні висновки. Здійснення конструктивного вибору у ситуації кризи передбачає вихід за межі власного Я та початок нового етапу розвитку особистості. Таким чином, криза відкриває перед людиною унікальну можливість змін. Конструктивне подолання кризи стає сходинкою, що допомагає реконструювати життєву ситуацію, здійснити відкриття, необхідні для появи більш зрілої особистості, здатної до творчої адаптації у нових життєвих умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варбан Є.О. Стратегії подолання життєвих криз в юнацькому віці : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. психол. наук. / Є. О. Варбан. – К., 2009. – 21 с.

2. Гасюк М.Б. Життєтворчість як спосіб вирішення життєвої кризи особистості / М.Б. Гасюк, О.М. Гринів // Актуальні проблеми психології: Психологія особистості / за ред. С.Д. Максименка, М.В. Папучі. – К., 2011. – Том 11, вип. 4. – Ч. 1. – С. 199-205

3. Чіп Р. Психологічні особливості переживання життєвої кризи особистістю в ранньому юнацькому віці / Руслана Чіп // Актуальні проблеми психології розвитку особистості. – № 1 (2). – 2011. – С. 289-296.

Наталя Лобанова,

студентка 4 курсу

Факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **О.В. Фролова,**

к. психол. н., доцент (БДПУ)

ВПЛИВ СОЦІОМЕТРИЧНОГО СТАТУСУ ПІДЛІТКІВ НА ФОРМУВАННЯ "Я-КОНЦЕПЦІЇ"

Актуальність. ХХІ століття пов'язане зі значним реформуванням освіти, пошуком найбільш альтернативних підходів у формуванні сучасної особистості. Необхідність обґрунтування чинників та умов стимуляції особистісного розвитку набуває особливої значущості у підлітковому віці. Адже саме цей період становлення особистості є найбільш суперечливим. Внутрішня «розгубленість» і «незібраність» підлітка, намагання досягти цілісності «Я» і зрозуміти його призначення є класичним атрибутом даного періоду.

Ступінь досліджуваності проблеми. Існує тісний взаємозв'язок між «Я-концепцією» індивідуума та його статусом у групі, особливо для підлітків, де ровесники постають референтним соціальним оточенням. Особливості «Я-концепції» призводять до певного соціометричного статусу особистості і навпаки: статус у групі сприяє формуванню відповідності «Я-концепції».

Мета та методи дослідження. Дослідити вплив соціометричного статусу підлітків на формування "Я-концепції".